

ВЕЉКО ПЕТРОВИЋ

С О М Б О Р

ТЕМА:

**„УЛОГА ДИРЕКТОРА ШКОЛЕ У ПРОЦЕСУ
УСАГЛАШАВАЊА КРИТЕРИЈУМА ОЦЕЊИВАЊА“**

(испит за стицање лиценце за директора образовно-васпитне установе)

Директор: Душан Мишковић

Сомбор, јули 2022.

САДРЖАЈ

1. УВОД	3
1.1. Разлози за избор теме и почетно стање	3
1.2. Акциони план за усаглашавање критеријума оцењивања	7
2. МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА	7
2.1. Предмет истраживања	7
2.2. Циљ истраживања	8
2.3. Задаци истраживања	8
2.4. Истраживачка хипотеза	8
2.5. Организација и ток истраживања	9
2.6. Узорак истраживања и његова структура	9
3. РЕЗУЛТАТИ И ЕФЕКТИ ДОСАДАШЊЕГ УСАГЛАШАВАЊА КРИТЕРИЈУМА ОЦЕЊИВАЊА У ГИМНАЗИЈИ „ВЕЉКО ПЕТРОВИЋ“	10
4. УОЧЕНИ ПРОБЛЕМИ ЗА НАРЕДНИ ПЕРИОД	14
5. ЗАКЉУЧАК СА ПРЕПОРУКАМА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ОБРАЗОВНО- ВАСПИТНЕ ПРАКСЕ У ШКОЛИ	15
ПРИЛОЗИ	15
ЛИТЕРАТУРА	16

1. УВОД

Оцењивање и вредновање рада ученика један је од најважнијих сегмената образовно-васпитног рада у школама.

У последњих неколико година, током реформе школског система, овај сегмент претрпео је мноштво директних и индиректних промена. Једна од тих промена је и обавеза усаглашавања критеријума оцењивања која проистиче из чл. 14. Правилника о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању («Службени гласник РС», бр. 59/2020).

Усаглашавање критеријума оцењивања представља процес који треба да се континуирано спроводи у свакој школи. Бављење овим питањем представља одличан начин примене принципа тимског рада, а посебно је важан у већим школама као што су гимназије, јер ту имамо више наставника који предају исте или сродне предмете.

1. 1. РАЗЛОЗИ ОДАБИРА ТЕМЕ И ПОЧЕТНО СТАЊЕ

Након именовања на место директора Гимназије у јануару 2020. похађао сам акредитовани семинар “Мој час – настава за трећи миленијум“ где је била наглашена важност усаглашавања критеријума оцењивања.

Увидом у закључне оцене на завршетку првог полугодишта школске 2019/2020. уочио сам неколико случајева значајног недостатка усаглашености критеријума оцењивања. На првим састанцима предметних стручних већа које сам иницирао и којима сам присуствовао као директор разговарало се о питању усаглашавања критеријума и направљени су акциони планови за имплементацију овог процеса у пракси.

Одговори на упитнике које сам, преко школске Гугл учионице организовао, на крају наставне године, у периоду мај - јули 2020. на тему оптерећености ученика, оцењивања и односа према школи, потврдили су постојање одређених проблема, јер:

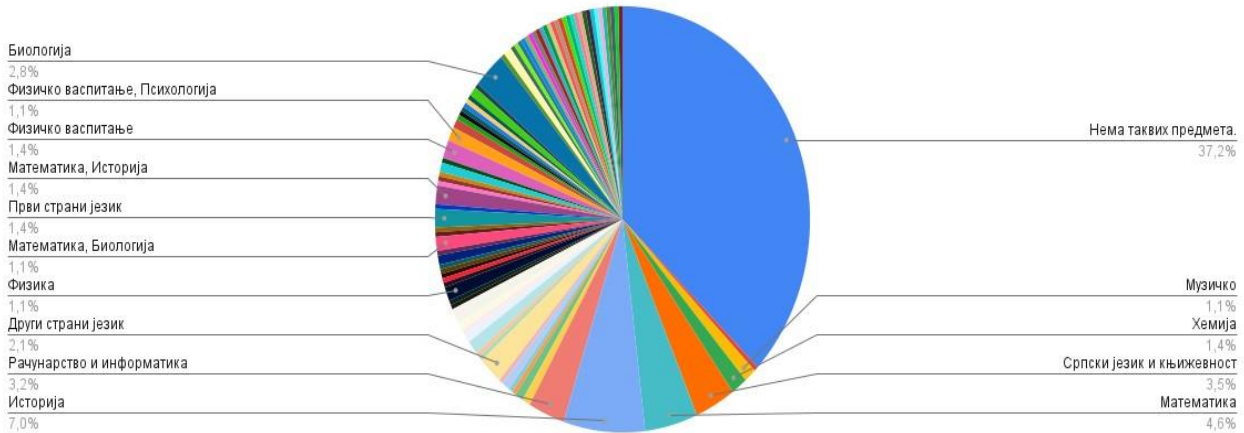
- Анализа оцена на полугодишту и завршетку школске 2019/2020. показала је значајну неусаглашеност оцена у неколико предмета (математика, биологија, српски језик и књижевности и историја) и између неколико наставника, а ти предмети су управо они код којих су ученици указали на највише одступања закључних оцена од очекиваних (у прилогу бр. 1. налази се табеларни приказ закључних оцена за период од школске 2019/2020. до 2021/2022.);

СТАВОВИ УЧЕНИКА

- Чак 62,8% ученика првог, другог и трећег разреда имало је став да су добили закључне оцене мање него што заслужују из једног или више предмета. Највећи број

одступања закључне оцене од очекиване забележено је из четири предмета: математика (38, тј. 13,3%), историја (36), српски језик и књижевност (35) и биологија (31), а први наредни предмет је хемија са 14 одступања (У прилогу бр. 3. налази се ексел табела са подацима из упитника за ученике првог, другог и трећег разреда 2019/2020);

Наведи предмет/предмете из којих сматраш да имаш мању оцену него што заслужујеш.

Дијаграм бр. 1. Расподела одговора на питање о одступању закључне оцене од оцене коју ученици сматрају да заслужују код ученика првог, другог и трећег разреда 2019/2020. генерисано из ексел табеле приказане у прилогу број 3.

- Исти предмети уочени су као проблем и код матураната генерације 2019/2020, јер 36 од 61 (59%) матураната ДЈС наводи да је највише времена учио предмете карактеристичне за ПМС: математику и биологију, а 27 од 51 ученика (53%) матураната ПМС наводи да је највише времена учио предмете карактеристичне за ДЈС: српски језик и књижевност и историја (табела са подацима се налази као прилог на DVD-у, а није штампана јер је тада непрегледна);
- 21,2% матуранта у склопу предлога за побољшање рада у Гимназији наводи да треба више водити рачуна о разлици између смерова (табела са овим подацима о анкетирању матураната генерације 2019/20 налази се као прилог на DVD-у);

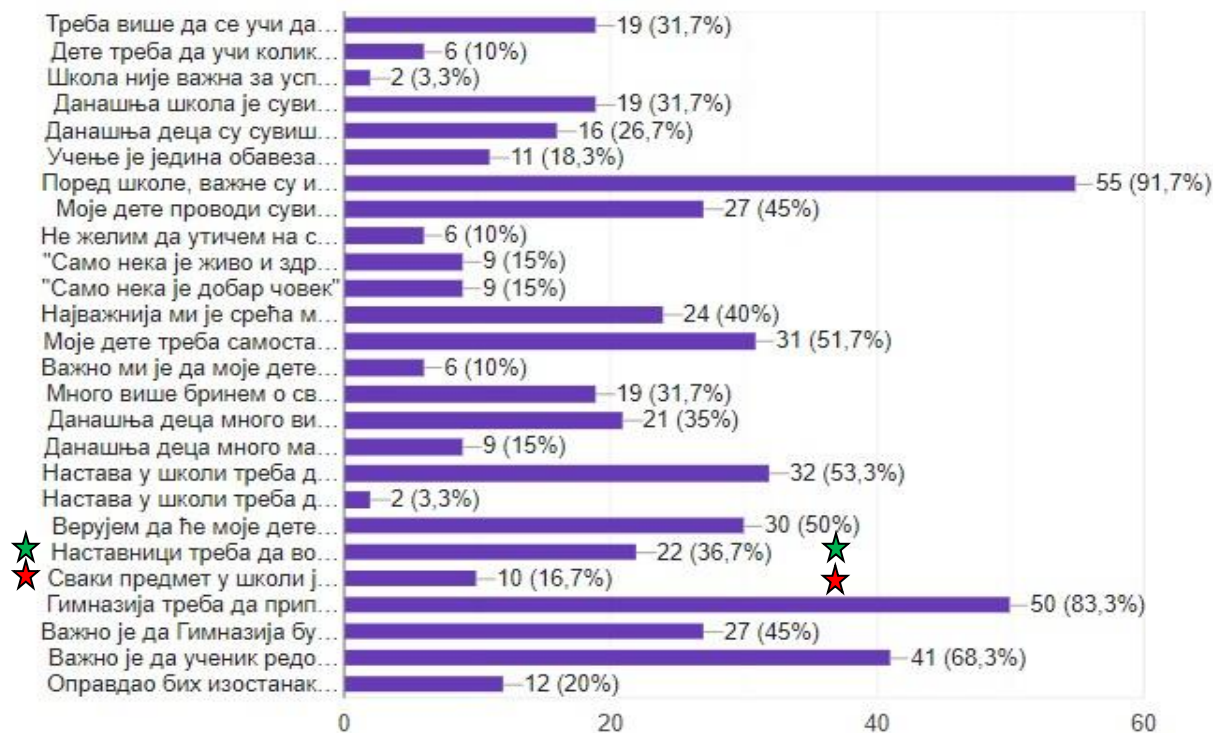
СТАВОВИ РОДИТЕЉА

- 36,7% родитеља сматра да професори ТРЕБА ДА ВОДЕ РАЧУНА о важности предмета за поједини смер који ученици похађају, што је дупло више од броја родитеља који сматра да је сваки предмет подједнако важан за све смерове (16,7%). Другим речима, знатан број родитеља сматра да значај појединих предмета зависи и од смера којег ученик похађа (табела са подацима се налази као прилог на DVD-у, а није штампана јер је тада непрегледна);

5. Означите тврдње са којима сте сагласни, а тичу се, првенствено, вашег детета! (Можете обележити више тврдњи)

Копирај

60 одговора

Дијаграм бр. 2. Расподела одговора на различита питања код родитеља ученика Гимназије у 2019/2020.

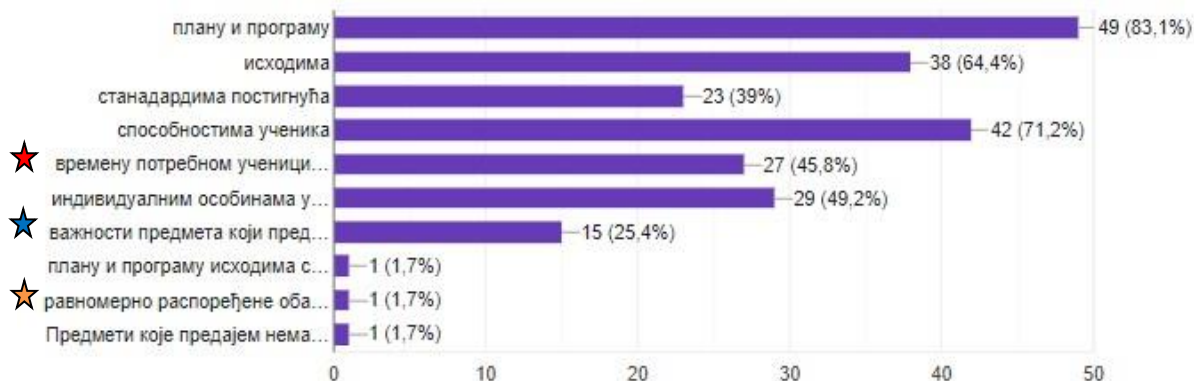
СТАВОВИ ПРОФЕСОРА

- Број професора из 2019/20. који води рачуна о важности предмета који предају за поједини смер износи 15, тј. 25,4% (табела са подацима се налази као прилог на DVD-у, а није штампана јер је тада непрегледна);
- Број професора који, при планирању часова и других активности са ученицима, води рачуна о њиховој временској оптерећености је 27 од 59, тј. 45,8% (табела са подацима се налази као прилог на приложеном DVD, а није штампана јер је тада непрегледна);

Приликом припремања часова и других облика рада са ученицима водим рачуна о: (можете обележити више могућности)

Копирај

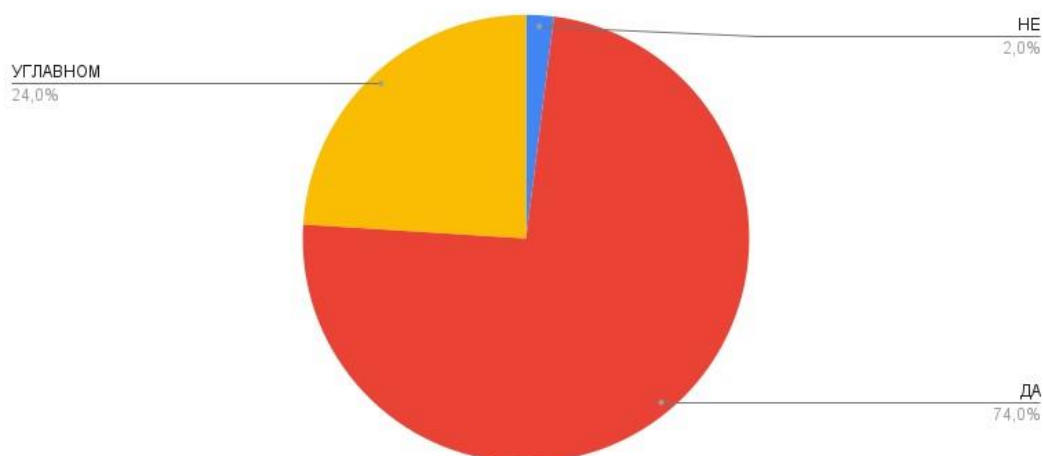
59 одговора

Дијаграм бр. 3. Расподела одговора наставника Гимназије у школској 2019/2020. на питање о чему воде рачуна при планирању својих активности

- У оквиру припрема за наредну школску 2020/2021 годину професори су исказали позитиван став према потреби усаглашавања критеријума оцењивања. Само један од 50 наставника који су учествовали у попуњавању упитника пре почетка 2020/2021. није спреман да примењује усаглашене критеријуме оцењивања, 37 наставника изразило је потпуну спремност да применују усаглашене критеријуме, а 12 наставника је углавном спремно да их примењује (прилог бр. 2.).

Планирам да примењујем критеријуме за оцењивање који су усаглашени на нивоу стручних већа и педагошког колегијума школе

Дијаграм 4. Однос наставника школске 2019/2020. према примени усаглашених критеријума оцењивања

1. 2. АКЦИОНИ ПЛАН ЗА УСАГЛАШАВАЊЕ КРИТЕРИЈУМА ОЦЕЊИВАЊА

Приликом припреме за школску 2020/2021:

1. Упознавање свих наставника са значајем усаглашавања критеријума оцењивања на састанцима стручних предметних већа током фебруара и марта 2020;
2. Упознавање наставника са резултатима анкетања матураната, осталих ученика, наставника и родитеља (*у прилогу на DVD-у налази се презентација која је приказана на седници Наставничког већа одржаној 12. јула 2020. уочи почетка школске 2020/2021.*);
3. Стручна већа предмета и група предмета, на основу дефинисаних стандарда постигнућа и исхода формулишу критеријуме оцењивања;
4. Усаглашене критеријуме оцењивања разматра и усваја Педагошки колегијум до почетка школске године;
5. Директор води рачуна о расподели одељења по наставницима узимајући у обзир просечне оцене код појединих наставника у претходном периоду;

Од почетка школске 2020/2021 и надаље:

1. Директор са стручном службом и помоћницима прати оцењивање ученика преко Едневника;
2. Предметна стручна већа периодично врше евалуацију критеријума оцењивања;
3. Ученици, наставници и родитељи се анкетају на завршетку сваке наставне године.

2. МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

2. 1. ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА

Савремени васпитно-образовни систем поставља пред школе мноштво изазова, а један међу њима је потреба за усаглашавањем критеријума оцењивања. Овај захтев посебно је значајан за веће школе где већи број наставника предаје један предмет.

У такву групу школа спада и наша Гимназија.

С тим у вези, произилази предмет истраживања - утицај директора на иницирање, спровођење и одржавање процеса усаглашавања критеријума оцењивања.

2. 2. ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА

Циљ истраживачког рада је унапређење процеса усаглашавања критеријума оцењивања као једног услова побољшања целокупног образовног рада школе.

2. 3. ИСТРАЖИВАЧКА ХИПОТЕЗА

На почетку истраживачког рад претпоставио сам да усаглашавање критеријума оцењивања обезбеђује побољшање општег образовно-васпитног рада која се огледа у следећим сегментима:

1. Већа усаглашеност између закључних оцена у оквиру предмета, а у складу са чл. 14. Правилника о оцењивању;
2. Већа усаглашеност закључних оцена са ученичком проценом о заслуженим оценама;
3. Већа усаглашеност појединог предмета са важношћу тог предмета за одређени смер;
4. Постизање оптималније оптерећености ученика, тј. времена у којем се ученици баве бављењем школских задатака.

Поред тога, посредно, претпостављам да усаглашавање критеријума доприноси развоју тимског рада, међуљудским односима и повећању задовољства ученика школом, што посредно доводи и до веће заинтересованости ученика за похађање Гимназије.

2. 4. ЗАДАЦИ ИСТРАЖИВАЊА

Задаци истраживања и рада на усаглашавању критеријума оцењивања подразумевају континуирано бављење следећим:

1. Праћење закључних оцена на полугодиштима и на завршецима наставних година;
2. Анализа и упоређивање закључних оцена по предметима водећи рачуна о смеровима, разредима и наставницима;
3. Испитивање ставова ученика о односу према закључним оценама, оптерећеношћу појединим предметима и похађању Гимназије;
4. Испитивање ставова наставника о начину рада и важности њихових предмета;

5. Испитивање ставова родитеља о важности појединих предмета и другим питањима која су директно или индиректно везани за оцењивање.

2. 5. ОРГАНИЗАЦИЈА (МЕТОДЕ, ТЕХНИКЕ И ИНСТРУМЕНТИ) И ТОК ИСТРАЖИВАЊА

Методе које су коришћене, које се користе и које ће се користити одабране су у складу са предметом, циљем, задацима истраживања и постављеним хипотезама: увид у Едневник и упитници који се организују периодично, у серијама, у оквиру школске Гугл учионице где постоји могућност аутоматског генерисања статистичке обраде и приказивања резултата.

2. 6. УЗОРАК ИСТРАЖИВАЊА И ЊЕГОВА СТРУКТУРА

1. Подаци о закључним оценама из свих предмета прикупљени из Едневника на завршетку првог полугодишта школске 2019/2020, на завршетку 2019/2020. (528 ученика), на завршетку 2020/2021. (542 ученика) и на завршетку 2021/2022. (555 ученика);
2. У попуњавању прве серије упитника на завршетку наставне године у периоду мај – јули 2020. учествовало је:
  - 285 од 382 (75,1%) ученика првог, другог и трећег разреда,
  - 113 од 146 (77,4%) матураната,
  - 61 (више од 10%) родитеља ученика свих разреда,
  - 59 од 63 наставника.
3. Други упитник у оквиру припреме за почетак школске 2020/2021. који је организован у јулу 2020. попуњавало је 50 професора, што је приближно 2/3 наставног кадра (у том тренутку није се знало колико професора ће радити у школској 2020/2021.).
3. У попуњавању треће серије упитника од маја до августа 2021. учествовало је:
  - 293 од 415 (70,6 %) ученика првог, другог и трећег разреда,
  - 74 од 127 (58,3%) матураната генерације 2020/2021,
  - 63 од 67 наставника, при чему нису уочене никакве значајније промене у ставовима, па се ови подаци не користе у разматрању, а табела се налази на DVD-у.
4. У попуњавању четврте серије упитника у периоду јуни – август 2022. учествовало је:

- 228 од 425 (53,65%) ученика првог, другог и трећег разреда,
- 67 од 128 (52,3%) матураната,
- 67 од 71 наставника, при чему нису уочене никакве значајније промене у ставовима, па се ови подаци не користе у разматрању, а табела се налази на DVD-у.

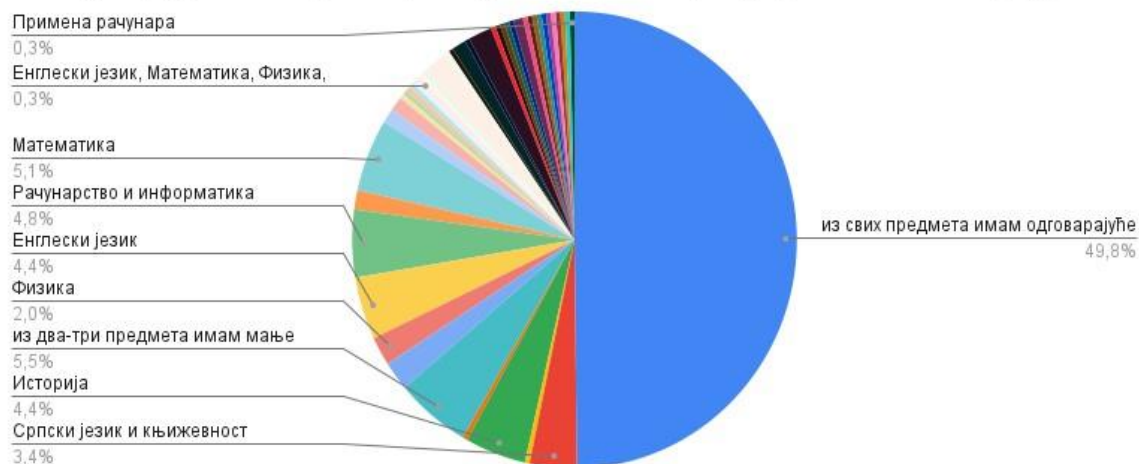
3. РЕЗУЛТАТИ И ЕФЕКТИ ДОСАДАШЊЕГ УСАГЛАШАВАЊА КРИТЕРИЈУМА ОЦЕЊИВАЊА У ГИМНАЗИЈИ „ВЕЉКО ПЕТРОВИЋ“ у периоду од марта 2020. до јуна 2022.

1. Смањење разлика у закључним оценама у оквиру предмета на нивоу генерације и смера. Најзначајнији ефекти могу се видети у табели (прилог бр. 1.) :

- Математика у ДЈС генерације 2019/2020 (професор Б. Жакула) где је разлика у закључним оценама са **0,97** у првом полугодишту 2019/2020 сведена на разлику од **0,17** на завршетку 2021/2022 у истим одељенима.
- Код математике у ДЈС када су били трећи разред у школској 2020/2021. највећа разлика између закључених оцена је износила чак **1,36**, да би на завршетку 2021/2022. разлика износила **0,16** у истим одељенима. У овом процесу, у четвртом разреду, промењени су професори у неким одељењима (Б. Берлековић и Б. Жакула).
- Математика у ДЈС генерације 2020/2021 где је разлика између просечних закључених оцена у одељењима и код различитих наставника износила чак **2,16**, променама неколико наставника у одређеним одељењима 2021/2022. разлика је сведена на **0,28** у закључним оценама.
- Српски језик и књижевност у ДЈС генерације 2019/2020 где је разлика у оценама у првом полугодишту износила **0,96**, процесом усаглашавања критеријума оцењивања, већ на завршетку те године, разлика је смањена на **0,58**, а до завршетка 2021/2022 сведена је на прихватљивих **0,44**.
- На предмету биологија у ДЈС генерације 2019/2020 уочена је разлика од **1,15**, да би се до завршетка године у истим одељењима смањила на **0,62**.
- На истом предмету и у истој генерацији, али у ПМС на завршетку године уочена је разлика између закључених оцена код две различите наставнице која износи тачно **1,00**. Након промене наставника и усаглашавања критеријума оцењивања разлика у закључним оценама у ова два одељења свела се на **0,50** у 2020/2021 и на **0,52** у 2021/2022.
- На предмету историја у ДЈС генерације 2019/2020 разлика од **0,79** на првом полугодишту умањена је на **0,69** већ на завршетку године, да би у наредној 2020/2021. школској години била сведена само на **0,05**.

- На предмету историја у другом разреду ПМС разлика у закључним оценама износила је чак **1,24**. Након дефинисања заједничких критеријума оцењивања, већ на завршетку школске године разлика је сведена на **0,74**, а наредне, 2020/2021. разлика просечне закључне оцене у два одељења ПМС смањена је на прихватљивих **0,28**, при чему су, све време, историју предавали исти наставници.
  - **У последње две године, од почетка процеса усаглашавања критеријума оцењивања, није било званичних жалби на закључне оцене, тј. последња жалба поднета је на завршетку наставне 2019/2020.**
2. Из података извучених из упитника које су попуњавали ученици школе на завршетку сваке школске године почевши од 2019/2020. може се уочити значајно смањење незадовољства закључним оценама:
- Већина ученика у школској 2019/2020 изразило је незадовољство закључном оценом из једног или више предмета (**62,8% сматра да је добило мању оцену од онога што заслужују**). На завршетку 2020/2021, након започињања процеса усаглашавања критеријума оцењивања, број ученика који су незадовољни закључном оценом значајно је смањен, јер приближно половина ученика (**49,8%**) **сматра да је добило одговарајућу закључну оцену из свих предмета**. Уочено је и значајно смањење незадовољства оценама по појединим предметима (на математици са **38** смањено је на **27**, српски језик и књижевност са **35** сведено је на **19** незадовољних ученика, историја са **36** на **18**, биологија са **31** на **11** колико је имала и хемија);

Наведи предмет за који сматраш да си имао мању оцену него што заслужујеш!

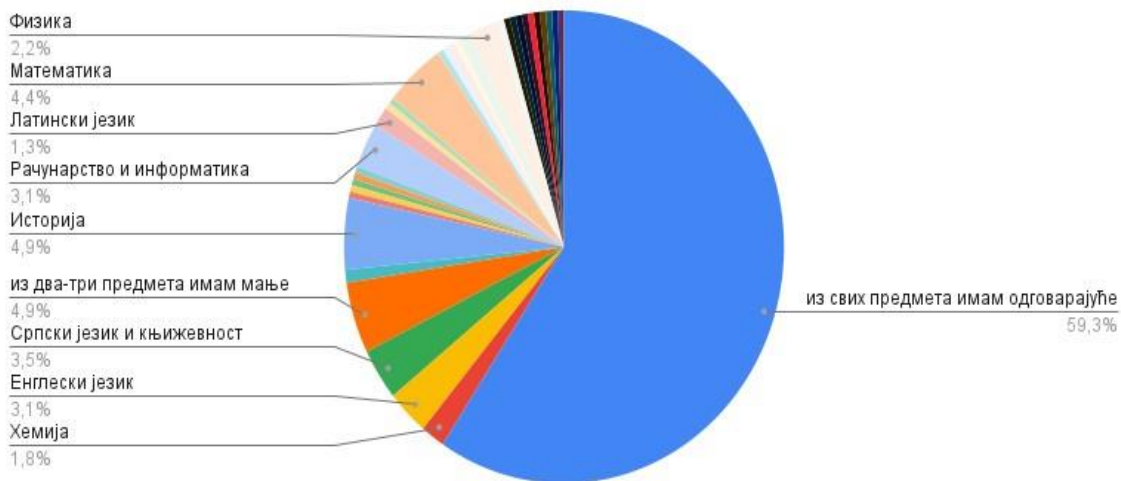

Дијаграм бр. 5. Расподела одговора на питање о одступању закључне оцене од оцене коју ученици сматрају да заслужују код ученика првог, другог и трећег разреда 2020/2021. генерисано из ексел табеле приказане у прилогу број 4.

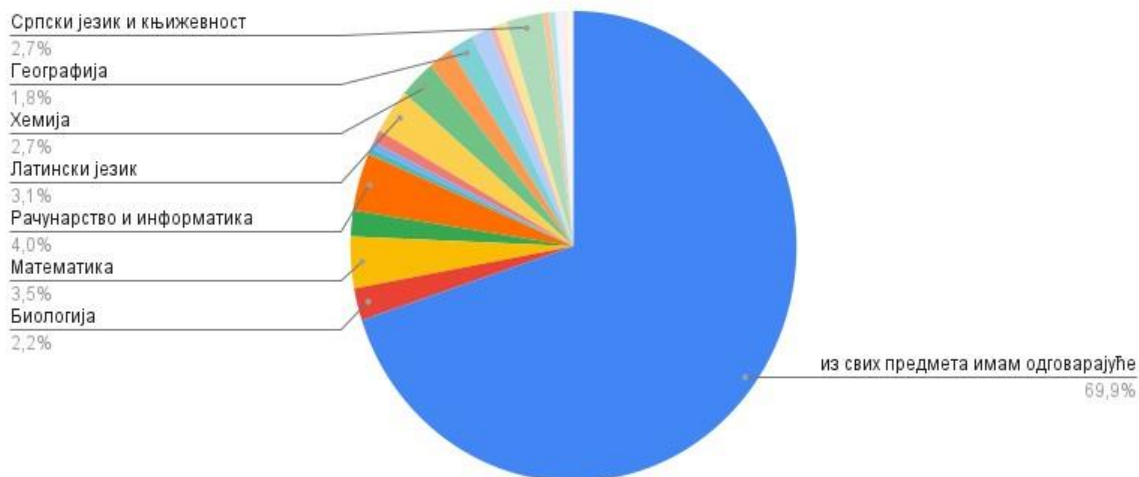
- Коначно, на завршетку наставне 2021/2022 уочено је значајно повећање задовољства закључним оценама. Уколико се постави питање о закључним оценама које су мање

од онога што заслужују **59,3%** ученика сматра да су **закључне оцене у складу са оним што заслужују**, а **40,7%** није задовољно закључним оценама из једног или више предмета. Када се постави инверзно питање, о закључним оценама које су веће од заслужених добија се одговор да чак **69,9%** ученика има оцену која задовољава ученике. При свему томе, нема предмета где незадовољство закључном оценом изражава више од 5% ученика.

Наведи предмет за који сматраш да си имао мању оцену него што заслужујеш!

Наведи предмет за који сматраш да си имао већу оцену него што заслужујеш!

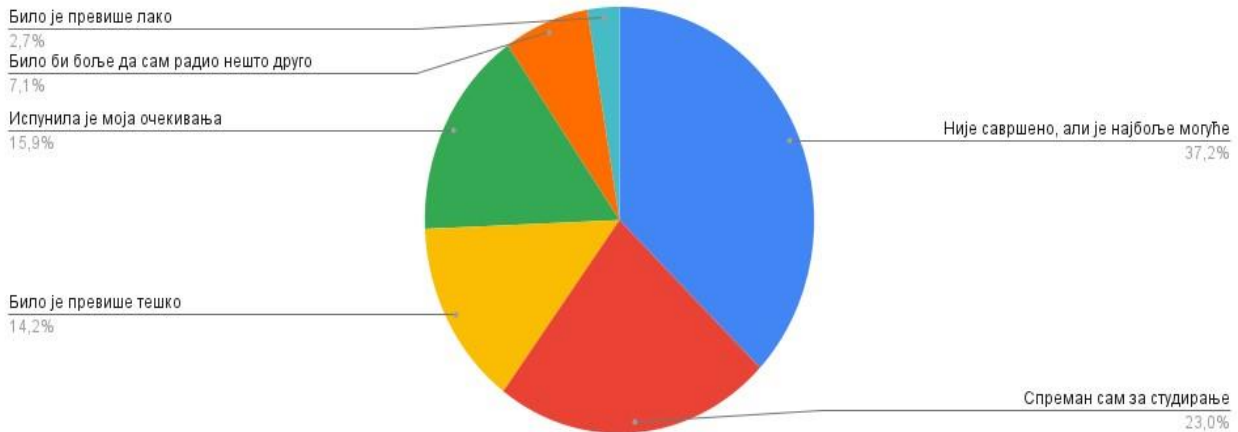
Дијаграми бр. 6. и бр. 7. Расподела одговора на питање о одступању закључне оцене од оценом коју ученици сматрају да заслужују код ученика првог, другог и трећег разреда 2021/2022. генерисано из ексел табеле приказане у прилогу број 5.

- Из упитника које су попуњавали посебно матуранти, а посебно остали ученици школе на завршетку 2021/2022. наставне године може се уочити значајно смањење броја

ученика који су навели да су највише учили предмет који није карактеристичан за њихов смер у односу на податке из 2019/2020.:

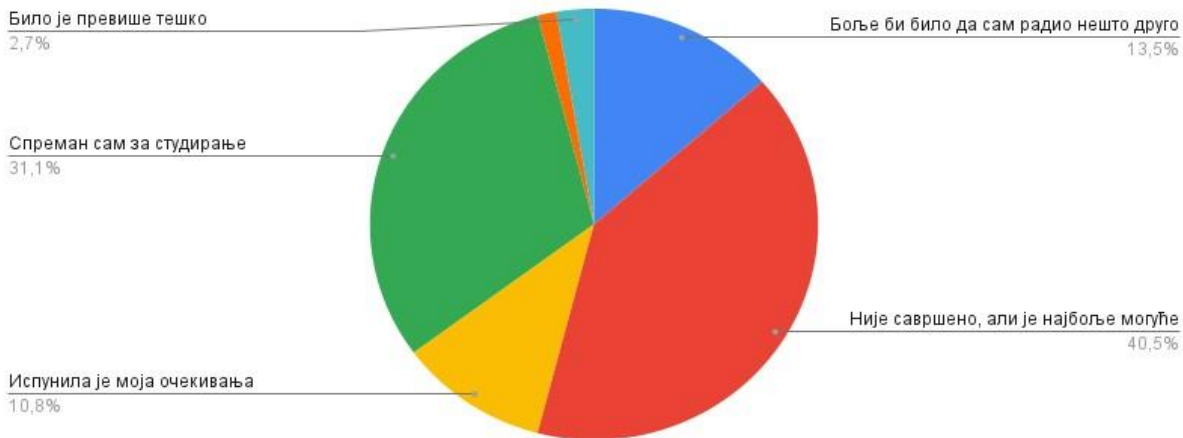
- За разлику од 2019/2020. када је **59%** ученика ДЈС навело је да су највише учили неки предмет који није карактеристичан за тај смер, на завршетку 2021/2022. овакву констатацију навело је **41%** ученика ДЈС и ГИ смера. Од тога више од половине њих наводи математику као предмет којим су се највише бавили (26%), а следе биологија, хемија и физика (*табела са овим подацима о анкетирању матураната 2019/20 налази се као прилог на DVD-у*).
  - За разлику од школске 2019/2020. када је **53%** ученика ПМС навело да су највише учили неки предмет који није карактеристичан за тај смер, на завршетку 2021/2022. овакву констатацију навело је само **17%** ученика ПМ и ИТ смера. Овога пута највише проблема имали су са филозофијом или психологијом, а у зависности од разреда. У првом разреду само један ученик ПМ или ИТ смера навео је да се највише бавио српским језиком и књижевношћу.
4. У оквиру упитника на завршетку 2019/2020. неки облик незадовољства похађањем Гимназије исказало је **24%** матураната (прилог бр. 6.), на завршетку 2020/2021. незадовољство је исказало **17,6%** (прилог бр. 7.), а на завршетку 2021/2022. неки облик незадовољства исказало је само **8,8%** матураната (прилог бр. 8.).

Која од наведених реченица најбоље описује твој доживљај похађања Гимназије?

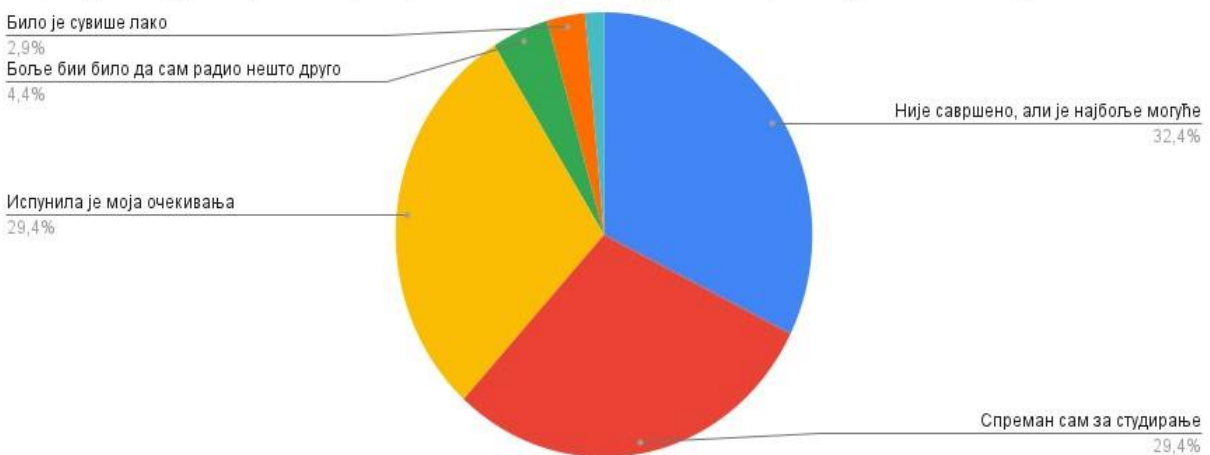
Дијаграм бр. 8. Однос матураната 2019/2020 према похађању Гимназије „Вељко Петровић“

Која од наведених реченица најбоље описује твој доживљај похађања Гимназије?

Дијаграм бр. 9. Однос матураната 2020/2021 према похађању Гимназије „Вељко Петровић“

Која од наведених реченица најбоље описује твој доживљај похађања Гимназије?

Дијаграм бр. 10. Однос матураната 2021/2022 према похађању Гимназије „Вељко Петровић“

4. УОЧЕНИ ПРОБЛЕМИ ЗА НАРЕДНИ ПЕРИОД

Услед неминовних кадровских промена и увођења нових смерова у школи уочавају се нови случајеви значајних разлика у просечним оценама из појединих предмета (*прилог 1.*):

- Математика у 1. разреду свих смерова код наставника: М. Павићевић и Б. Берлековића;
- Српски језик и књижевност у 1. разреду свих смерова;
- Биологија у 1. и 2. разреду – неусаглашеност оцена различитих смеровима;
- Историја у 1. разреду.

5. ЗАКЉУЧАК СА ПРЕПОРУКАМА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНЕ ПРАКСЕ У ШКОЛИ

Резултати овог истраживачког рада показују на позитивне ефекте усаглашавања критеријума оцењивања и упућују на потребу да се у Гимназији «Вељко Петровић» настави са овим процесом, јер то није процес са једнократним дејством, већ процес који треба да постане перманентан.

У процесу усаглашавања критеријума оцењивања директор има кључну улогу.

Његове обавезе у овом процесу су:

1. У сарадњи са стручном службом и помоћницима континуирано прати оцењивање ученика у Едневнику;
2. Сарађује са предметним стручним већима;
3. Редовно информише наставнике о важности и степену усаглашености оцена;
4. Обезбеђује да евалуацију критеријума оцењивања на годишњем нивоу врше предметна стручна већа, тим за обезбеђивање квалитета и развоја школе и педагошки колегијум;
5. У складу са резултатима евалуације и закључцима које усваја Педгошки колегијум, по потреби, предузима мере појачаног стручног рада са наставницима чије оцене значајно одступају од усаглашених критеријума оцењивања.

ПРИЛОЗИ

Комплетни прилози налазе се на приложеном *DVD*-у, а прилози који се налазе у штампаном облику су:

1. табела са оценама у периоду 2019/2020 – 2021/2022;
2. део табеле са издвојеним ставовима наставника 2020;
3. део табеле са издвојеним одговорима ученика 1,2 и 3 разреда 2019/2020;
4. део табеле са издвојеним одговорима ученика 1,2 и 3 разреда 2020/2021;
5. део табеле са издвојеним одговорима ученика 1,2 и 3 разреда 2021/2022;
6. део табеле са издвојеним одговорима матураната 2019/2020;

7. део табеле са издвојеним одговорима матураната 2020/2021;

8. део табеле са издвојеним одговорима матураната 2021/2022.

ЛИТЕРАТУРА

1. Laboš Urošević, L. (1981). *Ocenjivanje uspeha i praćenje napredovanja učenika*, Novi Sad. Pedagoški zavod Vojvodine.
2. Правилник о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању («Службени гласник РС», бр. 59/2020).
3. Петровић, Т. (1994). Дидактика физике, Београд
4. Мишковић Д. (2014). Од добре информисаности ка ефикасној настави, *Зборник предавања, програма радионица, усмених излагања, постер радова и прилога са 32. Републичког семинара о настави физике*, стр. 208 – 210, Вршац
5. Мишковић Д. (2019). Однос ученика реформисаног друштвено-језичког смера гимназије према настави физике, *Зборник радова са 37. Републичког семинара о настави физике - Настава физике, бр. 8.* стр. 85 - 88, Кладово